

«Innenfor», «utenfor» og «i grenseland»: samtaler om sosiale normer og vurderinger i en pandemi

Pål Aarsand* & Liselott Aarsand

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), Norge

SAMMENDRAG

Covid-19 har skapt en krevende situasjon i store deler av verden. For å sikre befolkningens helse forsøkte stat og myndigheter å regulere det sosiale livet i offentlige rom. Slike tiltak innebar en bevisst endring av sosiale normer, vurderinger og praksiser, noe som satte sitt preg på befolkningens hverdagsliv i pandemien. I den offentlige retorikken dominerte helseperspektivet, men her settes fokus på de pedagogiske aspektene ved tiltakene. Artikkelen belyser hvordan mennesker orienterer seg i et til dels nytt sosialt landskap gjennom å ta stilling til og dra opp grenser for hva som sees som sosialt akseptert: Hvordan håndterer og forholder mennesker seg til myndigheters krav og kommunikasjon med hensikten å regulere det sosiale samspillet i offentlige rom? Det empiriske materialet består av fire fokusgruppeintervjuer med tolv unge voksne i Norge. Med et diskursivt perspektiv rettes et kritisk blikk mot hvordan sosial orden skapes og gjenskapes i samtaler og hva som regnes for å være «passende, sant og riktig». Analysen viser tre dominerende mønstre – *innenfor*, *utenfor* og *i grenseland* – som illustrerer spenninger mellom ulike fortolkninger og preferanser. Å handle annerledes eller stille seg spørrende håndteres ikke nødvendigvis som et uttrykk for variasjon, men assosieres heller til det avvikende – også i en pandemi.

Nøkkelord: covid-19; kritisk diskursanalyse; sosial orden; sosiale normer; stillingstaking

ABSTRACT

«Inside», «outside» and «in borderlands»: conversations on social norms and values in a pandemic

Covid-19 has created a demanding situation all over the world. The government and authorities have taken initiative to regulate social life in public spaces to ensure the health of the population. Such initiatives entail a deliberate change in social norms, values, and practices which impacted on people's everyday life in the pandemic. In the public rhetoric, the health perspective dominated, but here focus is placed on the pedagogical aspects of the initiatives. In this article, we illustrate how people orient themselves in a partly new social landscape by taking stances and negotiate on boundaries for what is held to be socially accepted: How do people understand and deal with governmental requirements and communication intending to regulate the social interaction in public spaces? The empirical material consists of four focus group interviews with twelve young

---

*Korrespondanse: Pål Aarsand, e-post: pal.aarsand@ntnu.no

© 2022 Pål Aarsand & Liselott Aarsand. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially, provided the original work is properly cited and states its license.

Citation: Aarsand, P. & Aarsand, L. (2022). «Innenfor», «utenfor» og «i grenseland»: samtaler om sosiale normer og vurderinger i en pandemi. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 8, 406–422. <http://doi.org/10.23865/ntpk.v8.4009>

adults in Norway. Drawing upon discursive perspectives we critically address how social order is created and recreated in conversations and what holds for being «appropriate, true and correct». The analysis shows three dominant patterns – *inside*, *outside* and *in borderlands* – which illustrate tensions between distinct interpretations and preferences. Accordingly, to act differently or ask questions is thus not necessarily understood as an expression of variation, but is rather associated with deviance – also in a pandemic.

Keywords: *Covid-19; critical discourse analysis; social norms; social order; stance taking*

Mottatt: Juni, 2022; Antatt: November, 2022; Publisert: Desember, 2022

Innledning

I begynnelsen av mars 2020 erklærte Verdens helseorganisasjon (WHO) covid-19-utbruddet for en pandemi. For å sikre befolkningens helse responderte stat og myndigheter over hele verden med å innføre reguleringer av sosialt liv og atferd på både offentlige steder og i private sammenhenger. I Norge holdt regjeringen daglige og ukentlige pressekonferanser direkte i tv, radio og via digitale utgaver av aviser. Disse mediale foraene ble avgjørende for å kommunisere nasjonalt om pandemien (Hågvar, 2021). Her presenterte, forklarte, gjentok, forsterket og lettet politikere og helseautoriteter på nye og gamle retningslinjer. På offentlige plasser ble retningslinjene for sosial samhandling med fysisk distanse som et nøkkelaspekt formidlet via skilter og symboler, så vel som møblering og sikkerhetsvakter. Forventede atferdsmønstre og holdninger ble også kommunisert og håndtert gjennom kampanjer som «ein meter kjærleik», «1000 takk for at du holder avstand», og *TegneHannes* illustrasjoner om «Hånddesinfeksjon-på-1-2-3».

Pandemisituasjonen innebar altså raske og inngripende endringer i menneskelige relasjoner og atferdsmønstre med hensikt å begrense og dempe smitte. Økende eller avtagende smitte lot seg speile i retningslinjer, påbud og forbud, og individuelle og kollektive innsatser ble stadig vektlagt som betydningsfulle for å lykkes. At restriksjonene i tillegg ble overholdt av mange mennesker er et inntrykk som ble formidlet via mediale plattformer hvor bilder fra byer normalt fylt med liv og bevegelse i stedet viste stille gater. Likeså den mediale dekningen av nasjonaldagsfeiring og sportsarrangementer illustrerte gjennomførte tiltak og inngrep i hverdagen med et lite antall mennesker på gigantiske tribuner eller høytidelige samlingssteder tømte for folk. Hjemmekontor og digital skole, samt økt oppmerksomhet på håndhygiene og krav om munnbind i butikker, restauranter, hotell, kirker og på kollektivtransport, ble konkrete uttrykk for endrede sosiale samspillmønstre.

Med utgangspunkt i det resonnementet blir det tydelig at pandemisituasjonen ble håndtert som en gigantisk utfordring som ikke kunne begrenses til helsevesenet, men som gjaldt hele samfunnet. Dermed kan dette sees på som et omfattende pedagogisk prosjekt med tydelige intensjoner om at befolkningens sosiale liv og samhandlingsmønstre måtte endres. Plassert i et livslangt læringsperspektiv har hverdagslivets ulike arenaer en sentral posisjon på lik linje med det formelle utdanningssystemet (Jarvis, 2014; Aarsand et al., 2011). Når tidligere måter å tenke, handle og snakke på møter motstand skaper det muligheter for læring, eller til og med tvinger frem andre måter

og mønstre for å kunne håndtere den nye situasjonen (Bjursell, 2020; Jarvis, 2012). Å utvikle nye kunnskaper og endre handlingsmønstre ble dermed et sentralt aspekt av pandemien, noe som således adresserer spørsmål om pedagogikk og læring. Selv om for eksempel å minimere fysisk kontakt mellom mennesker og holde avstand kan virke enkelt, innebærer det også et relativt radikalt brudd med sosialt aksepterte normer og etablerte former for sosialt samspill (Drury & Stokoe, 2022; Ekberg et al., 2021). Innføring av nye retningslinjer og utvikling av til dels endrede normer og vurderinger kan på denne måten forstås som kollektive aktiviteter der disse forhandles og produseres. Med et slikt perspektiv er samhandling mellom mennesker et nøkkelaspekt, hvor læring av endrede sosiale atferdsmønstre settes i gang, forhandles frem og opererer på bestemte måter i praksis. For å bedre forstå mekanismene bak trenger vi å belyse disse hverdagslige prosessene i detalj. Et slikt perspektiv bidrar til å rette et kritisk blikk mot hvordan ulike praksiser og interesser tenderer å samordne seg til dominerende måter å tenke, handle og samtale, noe som gjenspeiler hva som regnes for å være «godt, sant og riktig» samtidig som det utelukker andre muligheter.

I denne artikkelen er vi interessert i selve hverdagslivet i pandemisituasjonen og reiser forskningsspørsmålet: *Hvordan håndterer og forholder mennesker seg til myndigheters krav og kommunikasjon med hensikten å regulere det sosiale samspillet og atferdsmønstre i offentlige rom?* Et sentralt aspekt ved dette er hvordan mennesket orienterer seg i et delvis endret landskap av sosiale normer og vurderinger gjennom å ta stilling til og dra opp grenser for hva som sees som sosialt akseptert og ikke. I det empiriske materialet bestående av fokusgruppeintervjuer, har vi initiert og etablert «koronasnakk» hvor studenter har ført samtaler om dagligliv med andre og hverandre i pandemi-konteksten. Gjennom å rette et kritisk blikk mot samtaler om pandemien synliggjør vi hvordan pedagogiske prosesser og læring ikke begrenser seg til formell utdanning, men også inngår i hverdagens ulike praksiser. Her plasserer vi oss innenfor et kritisk diskursivt perspektiv hvor vi demonstrerer hvordan bestemte sosiale normer og ordninger under pandemien skapes, opprettholdes, forhandles og utfordres i menneskelig samhandling. Sistnevnte har ikke minst betydning gjennom å åpne for muligheten at ting faktisk kunne ha vært annerledes.

Med diskursivt og kritisk blikk på sosial orden

Med utgangspunkt i denne forståelsen vil vi bruke diskursive perspektiver for å belyse hvordan sosial orden både utfordres og skapes, og retter dermed blikket mot det dynamiske og det regelmessige i sosial praksis. *Governmentality*, eller styringsmentalitet, brukes for å analysere de ideer, idealer og preferanser som etablerer og regulerer bestemte måter å opptre på hvor også individet inntar en aktiv rolle gjennom å skape, fostre og moderere seg selv og hverandre i henhold til hva som holdes for å være sosialt akseptert (Foucault, 1991, 1993). Makt sees dermed som et relasjonelt, dynamisk og ustabil fenomen, men samtidig noe som innebærer at styring kan antas å skje desentralisert og indirekte gjennom å strukturere mulige handlingsrom. Bestemte

praksiser, aktiviteter og tankemåter vokser frem som formidlere av spesifikke sosiale normer som personer, grupper og organisasjoner forventes å streve mot. På denne måten handler styring om å skape og gjenskape sosial orden gjennom å ta i bruk teknikker og taktikk som kan definere, distribuere og etablere hva som holdes for å være godt og riktig eller heller «normalt», og på samme tid demonstrere hva som ikke er det. Til tross for at mønstre i sosialt liv kan virke dominante eller rent ut «undertrykkende» og inviterer individet til å innta bestemte posisjoner og atferdsmønstre, er de samtidig produktive og hensiktsmessige – de kan sees som nødvendige for at hverdagslivets praksiser skal fungere. Samtidig må dette forstås som et dynamisk og relasjonelt forhold hvor det finnes muligheter for å forhandle, opponere mot eller motarbeide det som holdes for å være passende.

I undersøkelsen av sosial atferd inntar vi et performativt perspektiv og bruker *doing-being-ordinary* for å demonstrere hvordan man i samtaler beskriver hendelser og personer som «vanlige» eller «ordinære». Det vanlige eller ordinære eksisterer ikke i kraft av seg selv, men gjøres i det sosiale samspillet. Sacks (1992, s. 425) forklarer dette som at «there is the job of being an ordinary person, and that job includes attending to the world, yourself, others, objects, so as to see how it is that it is a usual scene». Gjennom den sosiale organiseringen av fortellinger og beskrivelser gjør fortelleren aktiviteter og personer vanlige ved å fremheve sosialt vedtatte aspekter samtidig som man toner ned karakteristika som indikerer noe annet. Videre skapes det ordinære gjennom handlinger der man demonstrerer at man forstår hva som forventes i en gitt situasjon. Dette kan blant annet skje ved at man eksplisitt «peker» på noe som uvanlig, merkelig eller bryter med forventningene. Et viktig poeng er at gjennom å gjøre aktiviteter og mennesker ordinære, eller ikke, er man både deskriptiv og preskriptiv (Grilli, 2018). Hva som sees som vanlig eller ordinært hviler på en felles forståelse av hva dette betyr innenfor bestemte sosiale praksiser (Sacks, 1992). En felles forståelse av hva som er vanlig vil langt på vei legitimere gitte vurderinger, standpunkter og handlinger.

For å studere hvordan det ordinære trer frem i det sosiale samspillet i samtaler blir begrepet *stance taking*, eller stillingstaking, fruktbart. Å ta stilling kan defineres som:

A public act by a social actor, achieved dialogically through overt communicative means, of simultaneously evaluating objects, positioning subjects (self and others), and aligning with other subjects, with respect to any salient dimension of the socio-cultural field. (Du Bois, 2007, s. 163)

Begrepet retter søkelyset mot hvordan deltakeren posisjonerer seg selv og andre, samt tar stilling til handlinger, retningslinjer, regler og anbefalinger (Du Bois, 2007; Jaffe, 2009). Å ta stilling er en offentlig handling som kommer til uttrykk i det sosiale samspillet og består av tre komponenter: *evaluering* av objekter, *posisjonere* seg selv og andre, samt *alliere* seg eller ikke med andre aktører. Å ta stilling gjøres med andre ord i relasjon til andre aktører, aktiviteter og forestillinger som, i vårt tilfelle, vil synliggjøre hva som er gyldige standpunkter under en pågående krise.

Det kan være hvordan man vurderer retningslinjer, er enig eller uenig, eller peker på noe som ønskelig eller problematisk. Gjennom disse vurderingene posisjonerer man samtidig seg selv og andre, hvor man strategisk gjør særskilte verdier relevante samt allierer seg med bestemte sosiale grupperinger og tilhørigheter (Schrauf et al., 2020). Stillingstaking både forutsetter og reformulerer således et felles sosiokulturelt felt der man gjensidig anerkjenner at man noen ganger deler og andre ganger debatterer sosiale verdier.

Kort oppsummert bruker denne studien begreper fra til dels ulike diskursanalytiske tradisjoner for å undersøke hvordan mennesker forstår og forholder seg til myndighetenes krav i en pandemi. Ved hjelp av begrepet styringsmentalitet rettes altså oppmerksomheten mot de dominerende mønstre og fortellinger som vokser frem, mens begrepet stillingstaking hjelper oss å skildre hvordan disse fortellingene (gjen)skapes, opprettholdes og utfordres i det sosiale samspillet.

Metode

For å bedre forstå hvordan mennesker håndterer og forholder seg til en ny hverdag retter vi nå blikket mot hvordan sosial orden, normer og vurderinger produseres og reproduseres i «koronasnakk». «Snakk» sees her som en kulturell praksis og hviler på to grunnleggende antagelser (Potter, 1996). For det første at snakk er handlinger som får saker og ting gjort, og for det andre at snakk er uttrykk for hvordan vi som mennesker forstår våre omgivelser. I denne teksten ser vi altså nærmere på «koronasnakk», hvor vi synliggjør på hvilke måter mennesker fortolker og bruker retningslinjer som de pålegges og/eller oppfordres til å følge. Spesielt er vi interessert i å utforske hvilke standpunkter deltakerne tar, samt hvordan de forholder seg til og forhandler disse (e.g. Haddington, 2007; Stivers, 2008).

Denne artikkelen bygger på fire fokusgruppeintervjuer bestående av totalt tolv informanter, de fleste unge voksne, som deltar i høyere utdanning i Norge. I hvert intervju deltok to intervjuere og tre til fem informanter. Intervjuene preges av et semistrukturert design (Brinkmann & Kvale, 2015), og fokuserer på hverdagslivet under koronapandemien gjennom fire ulike temaer: offentlige rom, private rom, mobilitet og fremtid. Innenfor hvert tema ble deltakerne presentert for ulike bilder og kortere tekster hentet fra offentlige arenaer, for eksempel oppfordringer til å holde avstand, illustrasjoner over hygienetiltak og humoristiske innslag fra media. Inspirasjonsmaterialet fungerte som en inngang til temaene vi ønsket at deltakerne skulle diskutere. Intervjuene hadde en varighet på cirka halvannen time.

Vi har valgt fokusgruppeintervjuer fordi dette gir mulighet til å initiere og etablere en samtale hvor deltakerne interagerer og forhandler med hverandre ved å være enig eller uenig. De bidrar med nye innspill og synsvinkler, henger på bestemte resonnement eller bekrefter innlegg fra andre (e.g. Marková et al., 2007). Styrken i analyser av fokusgruppeintervjuer er at dette åpner opp for å studere det sosiale samspillet mellom deltakerne (e.g. Puchta & Potter, 2004). Intervjuene ble gjennomført under

pandemien mens store deler av landet var underlagt restriksjoner, noe som betyr at digitale former ble brukt. Dette var en av våre hovedutfordringer i arbeidet med å rekruttere i et delvis nedstengt samfunn, noe vi løste gjennom å legge intervjuene til et av universitetenes videokonferansesystemer. Fordelen med denne formen for *sosialt distansert metode* (Lobe et al., 2020, s. 1) er i første omgang at tilgangen til deltakere blir enklere (Gray et al., 2020), eller mer presist, mulig. Både eget og kollegers nettverk og undervisningskontekster ble brukt for å komme i kontakt med deltakere som ønsket å delta i et fokusgruppeintervju. Interesserte fikk tilsendt informasjonsskriv og mulighet å stille spørsmål om både forskningsprosjektet og fokusgruppeintervju. Rekrutteringsprosessen resulterte i at deltakerne i gruppene var geografisk spredt over store deler av Norge uten at det skapte problemer for selve gjennomføringen.

De som ønsket å delta har gitt sitt informerte samtykke, og for å sikre anonymisering og personvern har disse personer fått pseudonymer i teksten. For å synliggjøre hvordan talehandlingene utføres er intervjuene transkribert verbatim i sin helhet, mens de mest relevante delene i neste steg ble transkribert i detalj i tråd med interaksjonsanalytiske studier (e.g. Goodwin, 1992, se vedlegg for transkripsjonsnøkkel). Prosjektet er meldt til og anbefalt av Norsk senter for forskningsdata. Det analytiske arbeidet har hatt et eksplorativt utgangspunkt, og vi har i fellesskap identifisert og diskutert de dominerende mønstrene som fremtrer i fokusgruppeintervjuene. Videre har vi gjort detaljerte analyser av hvordan sosiale normer fremtrer og formes i det sosiale samspillet. I teksten presenterer vi eksemplene som tydeligst illustrerer hvordan deltakerne forholder seg til myndighetenes krav. Tekstutkast med analyser har blitt presentert, kommentert og diskutert med både forskningsprosjektets¹ øvrige medlemmer og tilknyttet forskergruppe.

Sosial orden og stillingstaking i en endret hverdag

Med et diskursanalytisk utgangspunkt retter vi oppmerksomheten mot hvordan sosial orden, normer og vurderinger forhandles frem gjennom å innta bestemte standpunkter og posisjonere seg i samtaler, noe som viser hvordan man orienterer seg i en endret hverdag preget av pandemisituasjonen. I analysene av det empiriske materialet danner det seg tre dominerende mønstre i måten deltakerne i fokusgruppeintervjuene snakker om (u)akseptabel og (u)vanlig atferd. Det første mønstret inneholder fortellinger om standpunkter og handlinger som faller *innenfor* det som regnes som sosialt akseptert. Her forteller deltakerne hvordan regler, retningslinjer og anbefalinger er underforståtte normer i det sosiale fellesskapet og der «vi» som innbyggere er enige om å følge disse. Disse normene overskrider kontekster, situasjoner, relasjoner og posisjoner. Det andre mønstret omhandler standpunkter og handlinger som utfordrer disse normene gjennom å initiere verdidiskusjoner knyttet til ansvarlighet, samtidig

---

¹ Prosjektet «Hverdagsliv og læring i koronaens tid» ved Institutt for pedagogikk og livslang læring, NTNU, og forskergruppen LiEP: <https://www.ntnu.edu/ip1/liep>

som man her, i det vi har kalt *i grenseland*, strever med å fremstå som ordinær og vanlig. Den tredje mønstret viser hvordan de sosiale normene synliggjøres ved å peke på andre grupper, deres standpunkter og sosiale atferdsmønstre som noe *utenfor* det aksepterte. Fortellinger om brudd på regler og retningslinjer bidrar til å produsere, reprodusere og synliggjøre normene samtidig som deltakerne posisjonerer seg som ikke «oss». Utsnitt fra fokusgruppeintervjuene illustrerer hvordan disse dominerende mønstrene kommer til uttrykk.

Innenfor

I det første utsnittet møter vi studentene Stine, Liv, Anne og Åse sammen med to intervjuere. I forkant av utsnittet har deltakerne blitt presentert for bilder av forskjellige oppslag som var vanlige på offentlige steder som butikker, busser og toaletter. Samtalen viser hvordan koronakommunikasjon og retningslinjer fra stat og myndigheter i det offentlige rom har blitt en integrert del av hverdagslivets handlingsmåter og atferdsmønstre. Deltakerne forholder seg til retningslinjene som passende og riktige. I utsnittet ser vi hvordan de tar stilling for retningslinjene og kommuniserer samtidig forventninger om at andre også forholder seg til og anerkjenner disse.

Deltakere: Stine, Liv, Anne, Åse, intervjuer 1 (Int) og intervjuer 2 (Int 2).

- 1 Int Ja: interessant dette her du sier Stine om at du blir mer obs på det kan
2 kan du forklare litt hvordan det fungerer på deg og andre tenker du?
3 Stine E: nei eh:: (0.5) det er bare at æ tenker litt mer over det ja det har blitt en
4 va↑ne↓ (0.3) men e:: det er anbefalt at du du skå: ta >ja etter du har
5 tatt på et klesplagg i en butikk at du skal ta på antibac for det er flere
6 som tar på det<
7 (0.5)
8 Int Umh
9 Stine E:::: det har hvis æ tar å løfter opp ei veske (0.1) >eller et par sko så er
10 det ofte æ tenke «oj (.) faen nå må jeg ta å::=
11 Int Umh
12 Stine =ha på antibac» liksom
13 Int Uhm
14 Stine Æ gjør det som rutine inn i nye butikker og u:t av butikka
15 (1.0)
16 Int Ja:
17 Stine Det gjør æ
18 Int Hva sier dere andre? kast dere på
19 (1.0)
20 Liv Ja slik som hu sier så: (.) har det blitt en rutine da (.) en vanesak nå til

- 21 dags å:: jeg vet at jeg reagerte veldig følt e:: (0.4) nå i vår kom de:t som
 22 det >Trondheim at vi< tre:ngte ikke selv å velge å ha på munnbind >for
 23 eksempel i butikker< og og jeg husker liksom når jeg var i butikken og
 24 så var det en person som ikke hadde på seg munnbind (.) så ser man litt
 25 ra:rt på personen >for at man er så va:nt med at man skal ha på
 26 munnbind man skal sprite hendene hver gang man går ut og inn< (.) og
 27 når man ser liksom den ene personen som ikke gjør det så sånn hm::
 28 Stine Ja æ å føler litt på det der (.) blir litt sånn *biased sånn*
 29 Liv Ja:: i starten så var det så rart å se folk med munnbind men nå er det
 30 sånn omvendt så:: (.) det har blitt en hverdagslig ting (.) det er en del
 31 av hverdagen
 32 Int Uhm uhm
 33 Int2 Uhm
 34 Åse Jeg føler når jeg ser disse her skiltene overalt (.) fordi de er jo overalt (.) to
 35 meters avstand og (.) vaske hender og sprit (.) æ ser litt forbi de nå
 36 fordi de er så: (.) inkorporert i hverdagen
 37 Int Ja::
 38 Åse Det sier seg selv at man skal gjøre det

Intervjuer 1 starter med å ta opp tråden Stine legger ut når hun sier at skilter og oppslag i det offentlige rom øker hennes oppmerksomhet på retningslinjene og hvordan man skal forholde seg til andre. Etter å ha gjort dette tar hun det et skritt videre når hun sier at disse ikke lenger er en påminnelse, men heller noe som er blitt en «vane» (linje 4). Ved å fortelle at reglene og retningslinjene er blitt en vane, fremstilles disse som en del av Stines måte å orientere seg på i sosiale sammenhenger. Disse vanene nedfeller seg i rutiniserte handlingsmønstre (linje 14). Gjennom å peke på at anbefalingene omfatter alle, noe som kommer frem i bruken av begrepet «du» i ubestemt form (linje 4), synliggjøres også forventningene om at også andre har utviklet og etablert disse vanene. Etter formuleringen av disse forventningene forteller Stine en *liten historie* (Georgakopoulou, 2006) der hun korrigerer seg selv i situasjoner hvor hun har brutt med anbefalingene. Ved å bruke *rapportert tale* (Buttny, 1998; Myers, 1999), det vil si å gjengi ord for ord hva som ble sagt, bidrar hun til å skape nærhet og økt troverdighet til fortellingen (linjene 10–12) (e.g. Goffman, 1981; Goodwin, 1992). Det er også verd å merke seg at hun avslutter fortellingen med «liksom» (linje 12), noe som viser at dette var kun ett eksempel blant flere. Hun fortsetter med å gi ytterligere et eksempel på situasjoner på rutiniserte retningslinjer, nemlig bruken av Antibac på vei inn og ut av butikker. Stine snakker altså om retningslinjene som vaner og del av hennes hverdagsrutiner. Dette betyr også at hun er på linje med de tips og råd som myndighetene og eksperter har gitt når det gjelder hverdagsliv og sosial omgang. I hennes fortelling er disse standpunktene og atferden ordinær og vanlig, de er hva man kan forvente av hverandre i dagens situasjon.

Den neste som tar ordet, Liv, beskriver også disse retningslinjene i termer av vaner og rutiner. Dermed støtter hun Stines standpunkt der retningslinjene sees som ordinære. Liv presenterer en liten fortelling der hun innledningsvis flagger for noe hun opplevde som problematisk (linje 21). Gjennom å bruke ordet «veldig» i kombinasjon med «fælt» forsterker hun inntrykket av at her kommer det noe som er verdt å høre på. Historien handler om en gang hun var i butikken rett etter at påbudet om munnbind var opphevet. Hun så da en person uten munnbind (linjene 20–27), noe som ikke var et brudd på retningslinjene. Det at hun så «litt ra:rt» på denne personen viser at hun så handlingen som et brudd på et sosialt vedtatt handlingsmønster. Fortellingen om reaksjonen bidrar til å understreke hvor sterk vanen med munnbind var hos Liv. Dette kobler hun så sammen med en annen handling, nemlig spriting av hendene på vei inn og ut av butikken, noe som også er en del av hennes hverdag (linje 31). Åses støtte til Stines og Livs fortellinger om hvordan retningslinjene er blitt en naturlig del av hverdagen, noe situasjonen også krever, forsterker ytterligere denne sosiale normen. I tillegg presenteres normen som hennes personlige (linje 38), ikke som et pålegg fra utsiden.

I fokusgruppesamtalene blir altså snakk om munnbind og håndhygiene koplet til begrepene «rutine», «hverdagslig» og «vane». Dette indikerer at retningslinjene er noe man sjelden tenker over, men derimot blir minnet på hvis de ikke overholdes. Siden retningslinjene ansees å være riktige, fungerer disse som ressurser til å markere avvik: Man kan si ifra, instruere andre, holde ekstra stor avstand til folk som ikke har munnbind eller på andre måter markere hvis man opplever å fysisk komme for nær andre personer.

I grenseland

I fokusgruppesamtalene bruker deltakerne ulike diskursive ressurser for å posisjonere seg som innsiktsfulle og ansvarlige. I dette interaktive arbeidet sees det som uklokt å blindt akseptere retningslinjene, istedenfor skal disse justeres og anpasses til situasjonen. Det er ikke snakk om å være uenig med retningslinjene, men enkelte situasjoner er av en slik karakter at unntak kan aksepteres. Imidlertid krever dette en argumentasjon som gjør disse unntakene troverdige og forståelige for andre. I samtalene legitimerer deltakerne sine standpunkter og handlinger på en måte som både synliggjør normen, og at de i enkelte situasjoner beveger seg *i grenseland* for hva som er sosialt akseptert.

I utsnitt 2 møter vi studentene Siri, Silje og Berit sammen med to intervjuere hvor diskusjonen om råd og retningslinjer i det offentlige rom har pågått en stund:

Deltakere: Siri, Silje, Berit, intervjuer (Int) og intervjuer 2 (Int 2)

- 1 Int 2 Finnes det situasjoner der det er helt okay å bryte de her reglene?
- 2 Siri Jeg må innrømme det Silje snakket om i sted når det gjelder barn hehe
- 3 e:: da er det ikke sånn stopp du kan ikke komme nær meg (.) da er
- 4 armene mine koll åpen uansett.

- 5 Int Uhm
- 6 Siri U:: å det (.) æ satt jo også som foreldrekontakt i barnehagen
- 7 da det braka løs dette her.
- 8 Int Umh
- 9 Siri Og da var jo første melding fra barnehagen at de ansatte skulle holde
- 10 avstand til barna i barnehagen (.) så sa jeg «vet du hva det synes jeg er
- 11 barnemishandling» hehe så de ungene skal få komme når de trenger
- 12 det (.) hvis ikke så da tar jeg barnet ut av barnehagen da.
- 13 Int 2 Uhm
- 14 Siri Så de skjønte- så de fikk jo veldig strenge retningslinjer uten egentlig at
- 15 det ble vurdert skjønnsmessig i forhold til målgruppen (0.5)
- 16 Int Uhm
- 17 Siri Men akkurat <barn> og så (1.5) mine ansatte som jeg har når de trenger
- 18 en klem og ting er kjipt (.) så får det hehe.
- 19 Int Umh ja uhm.
- 20 (2.0)
- 21 Siri E:: ja (.) så har æ en sånn sak her på jobben «den mentale helsen vår er like
- 22 viktig som den fysiske helsen vår» om vi skal klare å stå i dette her.
- 23 Int Uhm
- 24 Siri og det synes jeg er viktig.
- 25 Int J[a
- 26 Int 2 [Uhm
- 27 Siri Så der er jeg litt ulydig.

Intervjuer 2 starter med å stille spørsmål om hvorvidt det er greit å bryte retningslinjene samtidig som at dette er sosialt akseptabelt. Siri velger umiddelbart å ta opp et unntak som tidligere ble diskutert i gruppen, nemlig at det i omgang med barn gjelder andre regler enn i omgang med voksne (linjene 1–4). I begynnelsen av utsnittet understreker Siri at hun alltid er tilgjengelig for barn. Standpunktet understrekes ved å bruke *ekstremformuleringen* (Pomerantz, 1986) «koll åpen uansett», hvor hun fremhever at det ikke finnes noen hindringer for barn som ønsker nærhet og fysisk kontakt. Dette gjelder i alle situasjoner «uansett» (linje 4), og synliggjør dermed nærvær som sosial norm i bredere forstand. Siri tydeliggjør sitt standpunkt ved å fortelle om sin egen rolle som foreldrekontakt i barnehagen, en fortelling som fremstiller henne som en person som er opptatt av barnas velvære. Hun forteller at hun var sterkt kritisk til at barnehagens personale ble oppfordret til å holde avstand til barna i begynnelsen av pandemien (linje 10). Kritikken forsterkes gjennom bruken av ytterligere en ekstremformulering, her ved å kategorisere retningslinjene til personalet som «barnemishandling» (linje 11). Ved å fremstille disse retningslinjene i lys av å ikke stille opp når barn har behov for en voksen, fremstår hennes trussel om å ta sitt barn ut fra barnehagen som forventet av en «vanlig» forelder. Ved bruk av rapportert tale fra en

samtale med barnehagen der Siri kategoriserer retningslinjene på denne bestemte måten, bidrar hun til å skape troverdighet samtidig som hun levendegjør sitt standpunkt (Buttny, 1998; Myers, 1999). Barn blir fremstilt som en sårbar gruppe der retningslinjer og regler ikke bare kan, men skal settes til side. Siri argumenterer altså for en skjønnsmessig vurdering av behovet til personer og grupper.

Siri jobber som mellomleder i en større organisasjon og forteller videre at når det gjelder hennes ansatte vil det være situasjoner som krever at man fraviker retningslinjene. Om hennes ansatte av en eller annen grunn opplever at livet er vanskelig og har behov for en klem, avviker hun fra retningslinjene om avstand (linjene 17–18). Her er det tydelig at det er medarbeideren som har slike behov, ikke hun som leder. Uttalelsen avsluttes med en kort latter som etterfølges av den ene intervjuerens bekreftelse på svaret før det oppstår en relativt lang pause på to sekunder. Tidligere forskning har vist at latter (Jefferson, 1984) og lange pauser indikerer problematiske standpunkter, noe som i denne situasjonen styrkes ved at Siri etter pausen kommer med en begrunnelse for sitt standpunkt (linjene 21–22). Her fremhever hun at den psykiske helsen er like viktig som den fysiske for å kunne håndtere pandemien. Det er verdt å notere seg at hun vet at retningslinjene brytes når det gjelder fysisk kontakt, samtidig som hun minimerer betydningen av dette bruddet. Det er tross alt bare snakk om barn og ansatte, noe hun beskriver som å være «litt» ulydig (linje 27). Dermed sier Siri også at hun ikke er en motstander av retningslinjene, men at hun er en ansvarlig person som arbeider for at sårbare grupper i samfunnet også skal håndtere pandemien.

I fokusgruppesamtalene formes altså argumentasjonen at enkelte posisjoner innebærer et forventet ansvar som gjør at man både kan og skal bryte koronaretningslinjene. Som voksen har man ansvar for å ivareta barns behov, og som arbeidsleder har man ansvar for å ivareta sine ansattes psykiske behov i trengte situasjoner. Begge posisjonene brukes her for å fremstille standpunkter og handlinger som legitime avvik fra retningslinjene om fysisk avstand, noe som også markerer en selvstendighet i forhold til disse.

Utenfor

I fokusgruppesamtalene etableres det enighet om hva som er «innenfor» i meningen akseptable standpunkter og handlinger i koronapandemien, samtidig som det skapes ressurser for å peke på hva som avviker fra «normalen». Avvikene demonstrerer en tydelig markering mot bestemte grupper som beskrives som forskjellige fra «oss»; «de andre». Disse forskjellene skapes og gjenskapes gjennom bruk av begreper og uttrykk som er påfallende emosjonelle, noe som fremhever en polarisering mellom de ulike grupperingene.

I utsnitt 3 gjenforenes vi med studentene Stine, Liv, Anne og Åse. I tillegg til intervjuerens spørsmål blir de presentert for en collage bestående av ulike bilder som viser reiseråd, restriksjoner, samt et kart på Europa hvor landene var farget røde eller grønne:

Deltakere: Stine, Liv, Anne, Åse, intervjuer (Int) og intervjuer 2 (Int 2).

- 1 Int Når dere ser på disse bildene og dere selv tenker på de sammenheng og de
2 sosiale gjenger du inngår i (0.2) hvordan har dere resonert om dette her hva
3 er det som liksom har (0.2) vært diskutert mye i deres grupper?
4 (3.0)
- 5 Åse Ea:: vi ha:r (0.2) e:: (0.2) >tatt veldig i bruk dette< her Norgesreise=
6 Int =Ja [ja ja
- 7 Åse [Spesielt i fjor sommer (0.2) e:: for å dra å få gjort noe (.) >annet enn å
8 sitte i leiligheten< [men så blir et tema som kommer opp er når folk dra:r
9 Int [Uhm uhm
- 10 Åse utenlands (.) og [hvor provosert vi blir på det igjen [(0.3) å spesielt disse
11 Int [uhm [uhm
- 12 Åse influenserne som har dratt til Duba:i:: og legger ut bilder om de:t (0.2)
13 [hvor man blir så su:r [fordi de måtte bare til Duba:i:: (0.2) for (0.2)
14 Int [uhm [uhm
- 15 Åse en eller annen grunn og he:r sitter andre som (0.1) ja >nå igjen< hvis de har
16 familie i utlan[det og som ikke får sett dem og sånn.
17 Int [Uhm uhm
- 18 Stine M.. ja nei jeg kjenner veldig sånn på den irritasjonen de:r (0.3) [og jeg kjenner=
19 Int [Ja::
- 20 Stine =også på den irritasjone:n på de derre eh:: pensjonistene på granca: (0.1) som
21 heller vil sitte i fengsel enn dra til et hotell jeg kjenner jeg blir oppgitt jeg jeg
22 blir direkte sint på sånt for det er så dumt (.) det er sånn tull og toys
23 Int 2 Hm::
- 24 Liv Men jeg blir også litt sånn fordi jeg irriterer meg over det der jeg og (0.2) men
25 jeg vet at (.) nå: så vet jeg at det er mange som >jeg husker ikke hvor jeg leste
26 det var sånn 20 000 som hadde bestilt< bille::tter u:t (0.3) nå i ma:i eller juni
27 var det (.) og jeg blir litt sånn (.) hvorfor gjør dem det (.) når mest sannsynlig
28 så kommer Norge til å gå i lockdown↑igjen >og så blir jeg litt sånn< (.)
29 <hvorfor (.) selger flyselskaper fortsatt billetter til utlandet> [når det e:r så:
30 Int 2 [Uhm
- 31 Liv usikkert som det er da og så hvorfor dem op: gidder gjø:re det i det he:le: tatt
32 (.) og liksom (.) bruker liksom (.) de bestiller seg billett (.) og så vet de at (.)
33 >mest sannsynlig så går det ikke< u:ansett og som det der med pensjonister
34 som drar til granca (.) kommer tilbake (0.2) nekter å gå i karantenehotell da
35 (0.2) eller sånn sånn ja som sagt det (0.3) de må gjøre en innsats de også (.)
36 det er sånn det er en grunn til at vi har slike regler når en har vært i utlandet og
37 kommer hjem så skal du sitte i karantene og litt sånn **det er grunner til det** (.)
38 så ja

Intervjuer 1 retter søkelyset mot et omdebattert tema ved å spørre hvordan deltakerne snakker med andre om reiser og ferier (linjene 1–4). Åse starter med å fortelle at hun og hennes venner har forholdt seg til rådet om å feriere i Norge (linjene 5–8). Å reise på «norgesreise» er her presentert som et alternativ til å sitte hjemme i leiligheten. Dermed viser hun seg som en ordinær og vanlig person med ønske om å gjøre noe annet enn å sitte hjemme samtidig som hun har fulgt rådet om norgesferie. I forlengelsen av dette løfter Åse frem det som har blitt et tema blant hennes venner, nemlig reiser til utlandet. Her snakker hun om folk i allmenhet som drar til utlandet, noe hun fremhever ved hjelp av en forlenget vokal i «dra::r» etterfulgt av betoning av «utlandet» og som understryker at nettopp dette gjør henne både «provosert» (linje 10) og «så sur» (linje 13). Norgesreiser blir her en motpol til reiser utenlands, som sees som mer attraktivt, men som bryter med reiserådene som var gjeldende på dette tidspunktet. Spesielt peker Åse på influensere som drar til Dubai og legger ut bilder på sine sosiale medier. Ironien kommer til uttrykk i måten hun betoner «måtte» etterfulgt av utdragene vokaler i «Duba::i::». Her er det viktig å være oppmerksom på at nødvendige utenlandsreiser har vært ansett som akseptert, men hva som er en nødvendig reise har vært omdebattert. Åse viser at det finnes andre som har bedre grunner til å reise utenlands enn influensere som legger ut bilder på sosiale medier. Her nevnes personer som ikke får møte sine familiemedlemmer bosatt i utlandet.

Når Stine kommer inn i samtalen allierer hun seg først med Åse og hennes irritasjon over influenserne (linjene 18–22), før hun trekker frem ytterligere en gruppe som provoserer, nemlig pensjonister som ikke går i karantenehotell ved hjemkomst fra utlandet. Stines engasjement og motstand kan sees i begrepsbruken og måten hun snakker om dette, hvor hun beskriver seg som oppgitt og sint etterfulgt av en beskrivelse av pensjonistenes valg som «dumt» og «tull og tøys» (linje 22). «Pensjonistene på GranCa» fremstilles her som en gruppe som velger å bryte med retningslinjene hvor reisende fra land med høy smitte var pålagt å ta inn på karantene hotell etter ankomst til Norge. Her er ikke selve reisen problemet, men bruddet med retningslinjene og de sosiale forventningene.

Også Liv allierer seg med standpunktet til Åse før hun følger opp temaet med reiser til utlandet. Hun er irritert på at mange har bestilt seg billetter for å reise til andre land i mai og juni, noe som hun mener er vanskelig å forstå med tanke på at Norge trolig vil gå i «lockdown» igjen (linje 28). Med dette viser hun en skepsis både til de som hevder at pandemien snart er over og at flyselskapene selger flyreiser til utlandet. Her peker hun på to forhold: det ene er personer som tar stilling for at de kan reise utenlands, og det andre er flyselskapene som legger til rette for at dette faktisk kan skje. Ingen av dem forholder seg til reiserådene om at unødvendige reiser bør unngås og scenarioet om en mulig «lockdown». Videre følger også hun opp temaet «pensjonistene på GranCa», men da med fokus på at disse ikke er villige til å gjøre en innsats på lik linje med andre grupperinger i samfunnet. Dette standpunktet kan muligens sees på bakgrunn av den politiske retorikken der befolkningen i Norge ble oppfordret til å bidra i en nasjonal dugnad for å få kontroll på smitten (Stenøien & Tønseth, 2022). Livs hovedargument for å følge retningslinjene er at det finnes «grunner til

det» (linje 37), uten at disse grunnene gjøres eksplisitt. Dette indikerer en sterk tiltro til eksperter og myndigheter som har utformet retningslinjene og anbefalingene.

I fokusgruppesamtalene trer altså den sosiale normen og ordningen frem hvor unødvendige reiser utenlands selvfølgelig skal unngås og ikke er sosialt akseptert. I tillegg, om man mot formodning har vært utenlands, skal man følge gjeldende retningslinjer og dermed bidra til koronadugnaden og fellesskapet. Deltakerne posisjonerer seg blant de som overholder anbefalingene og retningslinjene. Dette skjer ved å peke på andre grupper og praksiser som avviker fra den forventede atferden. Det er også påfallende at det er legitimt å bli både sur, sint og provosert når man snakker om personer som inntar andre standpunkter og velger å bryte, kompromisse med eller ganske enkelt forhandle bort retningslinjene.

Diskusjon og konklusjon

Med utgangspunkt i vår interesse for sosiale normer, orden og vurderinger har vi med diskursanalytiske verktøy rettet blikket mot pandemisituasjonen, en samfunnsmessig utfordring som har skapt fundamentale endringer og dermed gjort det vanligvis implisitte mer eksplisitt (e.g. Ekberg et al., 2021). Denne tilnærmingen gir oss mulighet å bedre forstå hvordan menneskets atferd, holdninger og selvoppfatninger formes i deres hverdag. De empiriske funnene fra fokusgruppesamtaler illustrerer tre dominerende mønstre vi har valgt å kalle *innenfor*, *utenfor* og *i grenseland*. Disse demonstrerer hvordan «det vanlige», eller «ordinære», produseres og reproduseres i det sosiale samspillet ved at man tar stilling til og drar opp grenser for hva som er sosialt akseptert (Sacks, 1992). Åpenbart hviler en delvis ny sosial orden på en antatt enighet i det sosiale fellesskapet om hvordan situasjoner skal oppfattes og håndteres. Her er det også et moralsk element involvert som illustrerer hva som sees som riktig eller feil, akseptabelt eller uakseptabelt (Foucault, 1991, 1993). Ved å ta i bruk bestemte diskursive ressurser markeres posisjonen som ansvarlig og innsiktsfull – at man er en person som gjennom endrede sosiale samspillsmønstre viser hensyn til og omsorg overfor medmennesker. I det sosiale samspillet etableres dermed en dominerende hverdagsforståelse også i forhold til samfunnsmessige «unntak» som på en lignende måte former homogenitet heller enn heterogenitet, noe som igjen utelukker andre muligheter og alternativer.

De diskursive detaljene i fokusgruppesamtalene kaster lys over hva som betraktes som forventede og velkjente måter å handle og opptre på, «det normale». Videre blir det som avviker og ikke føyer seg inn i det strømlinjeformede også demonstrert. Med utgangspunkt i begrepet stillingstaging (Du Bois, 2007; Jaffe, 2009) ser vi at det er legitimt å bruke sterke emosjonelle uttrykk som «irritasjon», «provokasjon» og «sinne», «gi blanke faen», «demotivert» og «meningsløst» for å peke ut, stereotypifisere og polemisere mot personer eller aktiviteter som ansees for å være *utenfor*. Dette skiller seg fra hva som holdes for å være *innenfor*, hvor deltakerne heller bruker ord og uttrykk som har sin opprinnelse i helsesjangeren. «Å sprite hendene» og «å ha på munnbind»

plukkes opp og gjenbrukes, samt tilskrives å være en åpenbar enkel, begripelig og korrekt måte å utvikle adekvate atferdsmønstre. Dette kommer frem gjennom verdiladede formuleringer som at «dette er rutine» og «en vane». I denne dynamikken skapes og gjenskapes det ulike posisjoner hvor lojalitet med råd og retningslinjer fra myndigheter plasseres i kontrast til den motsatte posisjonen der man åpenbart ikke er tilhenger av, eller følger, disse. Imidlertid illustrerer *i grenseland* at grensene ikke er statiske, men flytende på den måten at unntak kan inkluderes og legitimeres, noe som krever gode argumenter fra den som beveger seg i disse landskapene. Det er med andre ord ikke slik at man lett kan avvike fra forventningene, siden dette krever et diskursivt arbeid som markerer alvoret og samtidig rammer inn situasjonen som spesiell og innenfor det som er sosialt akseptert. Ulike posisjoner og vurderinger stilles mot hverandre og kaster lys over kompliserte situasjoner, hvor omsorg og støtte til utsatte og sårbare grupper midlertidig kan utkonkurrere gitte retningslinjer. Dermed beholdes altså posisjonen som ansvarlig og innsiktsfull.

Gjennomgående i det empiriske materialet knytter deltakerne selvstendighet til hvordan man velger å handle. Her vil posisjonen som et ansvarlig subjekt produseres og bli markert som motsatt til et viljeløst objekt underlagt myndighetenes eller ekspertenes kontroll og anbefalinger. Dette til tross for at endringer i sosial orden og samspillmønstre er en respons på myndighetenes håndtering av pandemien, det pedagogiske prosjektet, og ikke først og fremst noe hver enkelt aktivt tar stilling for eller imot i sine private rom. På denne måten blir handlinger og standpunkter synlige bekreftelser på at deltakerne opptre i samsvar med myndighetenes anbefalinger og dominerende sosiale normer (e.g. Drury & Stokoe, 2022). Sett i lys av begrepet *governmentality* (Foucault, 1991, 1993) er det påfallende hvordan bestemte tankemåter og holdninger vokser frem som delvis nye normative praksiser der både en selv og andre bidrar i komplekse styringsprosesser. Makt opprettholdes og utøves i og gjennom å produsere og reproducere det som sees som passende og «korrekt», noe som peker mot normaliseringsprosesser og samtidig innebærer at handlingsrommet begrenses. Den sosiale orden som synliggjøres kan tyde på at det å handle annerledes, kritisk eller spørrende ikke blir uttrykk for heterogenitet eller variasjon, men heller assosieres med det avvikende. I denne polemikken er det få muligheter å være «uvanlig», og man risikerer lett å havne blant de som i massemediene og på sosiale medier ble kalt «munnbinds-brenner», eller kanskje enda verre, «vaksinasjonsvegner».

Denne artikkelen bidrar med et diskursivt perspektiv på pandemien hvor samtaler har blitt utforsket i detalj. Hvis vi er opptatt av å bedre kunne forstå det hverdagslige blant mennesker, og hvordan endringer i den sosial orden initieres, utvikles og etableres, er det avgjørende å plassere slike prosesser under et forstørrelsesglass. Å stille grunnleggende spørsmål innebærer å rette et kritisk blikk mot det som dominerer våre hverdagsliv, noe som samtidig åpner for at ting kunne vært annerledes. Hva som regnes for å være «godt, sant og riktig» varierer. Det som i utgangspunktet kan oppleves som fremmede og uvant kan gjennom samspill mellom parallelle prosesser formes til en delvis ny sosial orden. Unntakstilstand, som en pandemi, blir også en

hverdag med spenninger mellom ulike tolkninger og preferanser som inkluderer og ekskluderer, og ikke minst skjerper oppmerksomheten mot oss selv og andre. Ulike praksiser og interesser tenderer å samordne seg til dominerende måter å tenke, handle og samtale, mens alternativene og de andre mulighetene settes til siden. Betydningen av slike mekanismer og samspillsprosesser i sosialt liv trenger stadig å belyses kritisk, både i og utenfor krisetid.

Forfatteromtaler

Pål Aarsand er professor ved Institutt for pedagogikk og livslang læring, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), Trondheim. Med en etnometodologisk tilnærming forsker han på barns hverdagsliv med vekt på deltagelse i digitale mediepraksiser. Sentrale fenomener i hans forskning er digital spilling, digital kompetanse, lek og identitetsarbeid.

Liselott Aarsand er professor ved Institutt for pedagogikk og livslang læring, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), Trondheim. Med utgangspunkt i diskursanalytiske perspektiver forsker hun på læring, identitetsarbeid og maktrelasjoner i hverdagslivets ulike praksiser. Hun interesserer seg også for analytisk arbeid og metodologiske dilemmaer i kvalitativ forskning.

Vedlegg

Symbol	Mening
?	Spørrende intonasjon
=	Neste utsagn kommer raskt
:	Forlengelse av vokal
(2.0)	Pause på 2 sekunder
(.)	Pause kortere enn 0,2 sekunder
xxx	Noe ble sagt, men man kunne ikke høre hva
O[rd	Hakeparentes viser at det er overlappende tale
[Ord	
<u>Ord</u>	Understreket ord eller deler av det viser at dette betones
>Ord<	Viser at ordet sies fortere enn omliggende tale
Hehe	Latter
Ord	Fet stil viser at det snakkes høyere enn omgivelsene

Referanser

- Bjursell, C. (2020). The COVID-19 pandemic as disjuncture: Lifelong learning in a context of fear. *International Review of Education*, 66, 673–689. <https://doi.org/10.1007/s11159-020-09863-w>
- Brinkmann, S. & Kvale, S. (2015). *Interviews: Learning the craft of qualitative research interviewing*. Sage.
- Buttny, R. (1998). Putting prior talk into context: Reported speech and the reporting context. *Research on Language and Social Interaction*, 31(1), 45–58. https://doi.org/10.1207/s15327973rlsi3101_3

- Drury, J. & Stokoe, E. (2022). The interactional production and breach of new norms in the time of COVID-19: Achieving physical distancing in public spaces. *British Journal of Social Psychology*, 61(3), 971–990. <https://doi.org/10.1111/bjso.12513>
- Du Bois, J. W. (2007). The stance triangle. I R. Englebretson (Red.), *Stance taking in discourse: Subjectivity, evaluation, interaction* (s. 139–182). John Benjamins.
- Ekberg, K., Ekberg, S., Weinglass, L. & Danby, S. (2021). Pandemic morality-in-action: Accounting for social action during the COVID-19 pandemic. *Discourse and Society*, 32(6), 666–688. <https://doi.org/10.1177/095792652111023232>
- Foucault, M. (1991). Governmentality. I G. Burchell, C. Gordon & P. Miller (Red.), *The Foucault effect: Studies in governmentality* (s. 87–104). University of Chicago Press.
- Foucault, M. (1993). About the beginning of the hermeneutics of the self: Two lectures at Dartmouth. *Political Theory*, 21(2), 198–227.
- Georgakopoulou, A. (2006). Thinking big with small stories in narrative and identity analysis. *Narrative Inquiry*, 16(1), 122–130. <https://doi.org/10.1075/ni.16.1.16geo>
- Goffman, E. (1981). *Forms of talk*. University of Pennsylvania Press.
- Goodwin, C. (1992). Interactive footing. I E. Holt & R. Clift (Red.), *Reporting talk: Reported speech in interaction* (s. 16–46). Cambridge University Press.
- Gray, L. M., Wong-Wylie, G., Rempel, G. R. & Cook, K. (2020). Expanding qualitative research interviewing strategies: Zoom video communications. *The Qualitative Report*, 25(5), 1292–1301. <https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol25/iss5/9>
- Grilli, A. (2018). On doing ‘being a misfit’: Towards a contrastive grammar of ordinariness. *Whatever. A Transdisciplinary Journal of Queer Theories and Studies*, 1, 105–121. <https://doi.org/10.13131/2611-657X.whatever.v1i1.9>
- Haddington, P. (2007). Positioning and alignment as activities of stancetaking in news interviews. I R. Englebretson (Red.), *Stancetaking in discourse: Subjectivity, evaluation, interaction*. John Benjamins Publishing.
- Hågvær, Y. B. (2021). Fire diskurser om korona. Autoritet, ansvar og virkelighetsbilder i helsejournalistikk om covid-19 i VG og Dagbladet. *Norsk Medietidsskrift*, 28(2), 1–20. <https://doi.org/10.18261/ISSN.0805-9535-2021-02-03>
- Jaffe, A. (2009). *Stance. Sociolinguistic perspectives*. Oxford University Press.
- Jarvis, P. (2012). *Teaching, learning and education in late modernity. The selected works of Peter Jarvis*. Routledge.
- Jarvis, P. (2014). From adult education to lifelong learning and beyond. *Comparative Education*, 50(1), 45–57.
- Jefferson, G. (1984). On the organization of laughter in talk about troubles. I J. M. Atkinson & J. C. Heritage (Red.), *Structures of social action: Studies in conversation analysis* (s. 346–369). Cambridge University Press.
- Lobe, B., Morgan, D. & Hoffman, K. A. (2020). Qualitative data collection in an era of social distancing. *International Journal of Qualitative Methods*. <https://doi.org/10.1177/1609406920937875>
- Marková, I., Linell, P., Grossen, M. & Orvig, A. S. (2007). *Dialogue in focus groups: Exploring socially shared knowledge*. Equinox Publishing.
- Myers, G. (1999). Functions of reported speech in group discussions. *Applied Linguistics*, 20(3), 376–401. <https://doi.org/10.1093/applin/20.3.376>
- Pomerantz, A. M. (1986). Extreme case formulation: A new way of legitimating claims. *Human Studies*, 9(3), 219–230.
- Potter, J. (1996). *Representing reality: Discourse, rhetoric and social construction*. Sage. <https://doi.org/10.4135/9781446222119>
- Puchta, C. & Potter, J. (2004). *Focus group practice*. Sage.
- Sacks, H. (1992). On doing being ordinary. I G. Jefferson (Red.), *Lectures on conversation volumes I & II* (s. 215–221). Blackwell Publishing.
- Schrauf, R., De Victoria, P. & Diaz, B. (2020). Linguistic stance: An integrative paradigm for mixed methods social science. *Language in Society*, 49(2), 257–281. <https://doi.org/10.1017/s0047404519000757>
- Stenoién, J. & Tønseth, C. (2022). Medborgerskap og deltagelse i «koronadugnaden». *Norsk Sosiologisk Tidsskrift*, 6(3), 65–81. <https://doi.org/10.18261/nost.6.3.5>
- Stivers, T. (2008). Stance, alignment, and affiliation during storytelling: When nodding is a token of affiliation. *Research on Language and Social Interaction*, 41(1), 31–57. <https://doi.org/10.1080/08351810701691123>
- Aarsand, L., Håland, E., Tønseth, C. & Tøsse, S. (Red.). (2011). *Voksne, læring og kompetanse*. Gyldendal Akademisk.